

Werkinstructie zetten en aflezen van een huidtest voor screening op tuberculose-infectie

1. Zetten van een huidtest voor screening op tbc-infectie

Status handeling:	Wet BIG, Voorbehouden handeling
Uitvoerenden:	Medisch technisch medewerker (MTM'er), soc. verpleegkundige, arts
Doel/ resultaat:	Het op eenduidige en juiste wijze zetten van een intradermale huidtest

Vorbereiding

Stap	Werkwijze
1.	<p>Zorg voor een schone ondergrond.</p> <p>Zet de volgende benodigdheden klaar:</p> <ul style="list-style-type: none">• testvloeistof*• spuit (1 ml) met 26/27 gauge veilige naald (0,40 - 0,45 mm x 12 mm/16 mm) met duidelijke schaalverdeling• naaldencontainer• watten/deppers• alcohol 70% <p>*Voor de intracutane huidtesten voor screening op een tuberculose-infectie zijn er 2 soorten testvloeistof beschikbaar:</p> <ul style="list-style-type: none">- PPD Tuberculose RT23 van AJVaccines- Siiltibcy^R van Bilthoven Biologicals <p>Productinformatie:</p> <ul style="list-style-type: none">- PPD Tuberculose RT23 van AJ vaccines- Siiltibcy van Bilthoven Biologicals
2.	<p>Controleer de testvloeistof:</p> <ul style="list-style-type: none">• Controleer het etiket van het flesje op de juistheid van de vloeistof en de houdbaarheid.• Controleer of de vloeistof helder is.• Schrijf op het flesje de datum en het tijdstip van aanbreken.• Controleer bij een open flesje de aanbreekdatum en het tijdstip van openen. <p><u>Let op:</u></p> <ul style="list-style-type: none">- PPD Tuberculine RT23 van AJ Vaccines mag na opening niet langer dan 24 uur worden gebruikt.- Siiltibcy^R van Bilthoven Biologicals kan na opening maximaal 28 dagen worden bewaard. <p>Beide testvloeistoffen moeten (in de oorspronkelijke verpakking) tussen 2°C – 8°C én buiten invloed van licht bewaard worden (dus in de medicijnkoelkast).</p>

Cliënt

Stap	Werkwijze
1.	Controleer of de juiste persoon, voor het juiste onderzoek, op het juiste moment aanwezig is.
2.	Neem de gezondheidsvragenlijst af en noteer de bijzonderheden op de afgesproken manier.
3.	Controleer of de huidtest gezet mag worden aan de hand van de antwoorden van de gezondheidsvragenlijst.
4.	Controleer of de cliënt begrijpt waarom de huidtest gezet wordt en leg zo nodig de reden voor de test uit.
5.	<p>Leg aan de cliënt uit:</p> <ul style="list-style-type: none">• Op welke plek de test gezet wordt.• De reacties direct na het prikken ("bobbeltje" dat snel wegtrekt, roodheid) of na enige dagen (zwellings).• Terugkomen voor het aflezen van de huidtest tussen 48 en 72 uur (2-3 dagen). Vraag vooraf of de cliënt ook

	<ul style="list-style-type: none"> op de gewenste dag terug kan komen. Dat de huidtest door een deskundig persoon moet worden afgelezen, nooit door de cliënt zelf. Alleen datgene wat op de afleesdag wordt gemeten, is van belang voor de uitslag.
6.	Geef de <u>folder over de huidtest</u> mee, indien nog niet verstrekt.
7.	Controleer of alles duidelijk is en beantwoord eventuele vragen.
8.	Zet de huidtest, als de cliënt geen bezwaren kenbaar maakt.

Techniek

Stap	Werkwijze
1.	Doe eventuele sieraden af. Was en droog de handen.
2.	Desinfecteer het dopje van het flesje met 70% alcohol, ook bij het aanbreken van een nieuw flesje. Dopje minimaal 1 minuut laten drogen.
3.	<p>Maak de spuit als volgt klaar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zuig testvloeistof op tot iets meer dan 0,1 ml. Let op dat er <u>geen</u> lucht in het flesje wordt gespoten in verband met het ontstaan van overdruk en open staan van de prikgaatjes van het dopje. Tik de luchtbelletjes weg en druk de zuiger aan tot de naald luchtvrij is (druppeltje aan de naald). Controleer of de hoeveelheid 0,1 ml is. <p>NB. Er mag geen gebruik worden gemaakt van een opzetnaald bij het klaarmaken van de spuit, tenzij een grote groep direct achter elkaar wordt geprikt en het flesje direct leeg gaat. Gevulde spuiten moeten direct gebruikt worden.</p>
4.	Zet het flesje testvloeistof terug in de koelkast.
5.	<p>Bepaal de prikplaats:</p> <ul style="list-style-type: none"> Neem de linker onderarm van de cliënt in de hand waar je niet mee prikt. De linkerarm is de standaard arm waarin geprikt wordt. Indien je hiervan afwijkt/af moet wijken, noteer dit dan goed i.v.m. het aflezen. Bepaal de prikplaats, d.w.z. de strekzijde (dorsaal) van de linkeronderarm, tussen de voelbare handstrekker- en handbuigspier, op 1/3 van de elleboog.
6.	<p>Priktechniek:</p> <ul style="list-style-type: none"> Trek de huid iets strak. Neem de spuit in de hand tussen wijs- en middelvinger en met de duim op het vleugeltje (voorkeursgreep). Breng de naald, met de opening naar boven, in de huid (intracutaan), evenwijdig aan de huid. Verplaats de duim naar de stamper en spuit 0,1 ml testvloeistof in de huid door langzaam op de stamper te drukken. Controleer of er een ronde 'witte kwaddel' met putjes ontstaat. Trek de spuit en naald terug.
7.	<p>Doe de naald direct in de naaldencontainer of klik de veiligheidsdop erop. Zet nooit een losse dop terug op de naald.</p>
8.	<p>Indien minder dan 0,1 ml is ingespoten door lekkage of door een onverwachte armbeweging:</p> <ul style="list-style-type: none"> Noteer dit in iTBC. Zet de test opnieuw op de andere arm, indien er veel minder dan 0,1 ml is ingespoten. Noteer dit en houd hiermee rekening bij het aflezen. <p>Indien de vloeistof te diep is ingespoten (bijv. subcutaan):</p> <ul style="list-style-type: none"> Noteer dit in iTBC. Zet de huidtest opnieuw op de andere arm. Noteer dit en houd hiermee rekening bij het aflezen.

Afronding

Stap	Werkwijze
1.	Adviseer de cliënt niet te wrijven of te krabben op de plaats van de injectie, geen pleisters te gebruiken en niet zelf met stift of pen op de arm te markeren waar de prik is gezet.
2.	Maak met de cliënt een afspraak voor het aflezen van de huidtest.

3.	Beantwoord eventuele vragen.
4.	Administreer de handeling volgens afdelingsafspraken, noteer het badgenummer van de gebruikte vloeistof en overige bijzonderheden.

Toelichting	
<p><u>Let op:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> In zeldzame gevallen kan een anafylactische shock optreden. Zorg ervoor dat je de afspraken bij je GGD kent en weet hoe te handelen, zie ook het document '<u>Aanwezigheid van een deskundige in basic life support tijdens zetten van tuberculinehuidtest. (Mantoux) of BCG vaccinatie</u>'. 	

2. Aflezen van een huidtest voor screening op tbc-infectie

Status handeling:	Geen voorbehouden handeling, wel bekwaamheid vereist
Uitvoerende:	Medisch technisch medewerker (MTM'er), soc. verpleegkundige, arts
Doel/ resultaat:	Het op eenduidige en juiste wijze aflezen van een intradermale huidtest

Vorbereiding

Stap	Werkwijze
1.	Zet de volgende benodigdheden klaar: <ul style="list-style-type: none"> Doorzichtige, flexibele liniaal met millimeter-verdeling, bij voorkeur de KNCV-liniaal, te bestellen bij KNCV Tuberculosefonds.
2.	Controleer of het moment van aflezen klopt. <ul style="list-style-type: none"> De huidtest moet afgelezen worden tussen 48 en 72 uur (2-3 dagen).
3.	Controleer of er bijzonderheden zijn genoteerd: <ul style="list-style-type: none"> Over het zetten van de huidtest, bijvoorbeeld te diep of (opnieuw) gezet in de andere arm. Over de conditie van de cliënt, zoals bijzonderheden naar aanleiding van de gezondheidsvragenlijst (immuungecompromitteerd, medicatie die de werking van de huidtest beïnvloeden).

Cliënt

Stap	Werkwijze
1.	Controleer of de juiste persoon aanwezig is.
2.	Beantwoord eventuele vragen van de cliënt.
3.	Vertel de cliënt wat je gaat doen.
4.	Vraag cliënt de (linker-) onderarm te ontbloten.

Techniek

Stap	Werkwijze
1.	Aflezen van de huidtest: <ul style="list-style-type: none"> Ondersteun de onderarm van de cliënt. Voel naar de aanwezigheid van een induratie (verharding), ook wanneer er niets zichtbaar is. Tast de omtrek van de induratie nauwkeurig af. Gebruik wijsvinger of pen om de grenzen van de induratie te bepalen. Meet met de liniaal de diameter (middellijn) van de induratie (niet de roodheid!) in millimeters. Het aflezen gebeurt dwars op de onderarm.
2.	Noteer de afmeting van de induratie in millimeters. Noteer bijzonderheden zoals blaarvorming, hevige roodheid, een weke reactie.
3.	De test wordt in elk geval* dubbel afgelezen met een collega (MTM'er/sociaal verpleegkundige/ arts): <ul style="list-style-type: none"> bij een induratie tussen 3 en 10 mm

	<ul style="list-style-type: none"> • bij immuun-gecompromitteerde cliënten. <p>Indien het verschil tussen beide metingen 2 mm of minder is, wordt het gemiddelde van de metingen genomen. Indien het verschil meer is dan 2 mm, wordt de reactie opnieuw gemeten of door een derde persoon gemeten.</p> <p><i>*Het gaat hier om een minimale norm die in de CPT is vastgesteld. Lokaal/regionaal kunnen er <u>aanvullende</u> afspraken gelden, bv. altijd dubbel aflezen of altijd bij kinderen < 5 jaar.</i></p>
--	--

Afronding

Stap	Werkwijze																
1.	<ul style="list-style-type: none"> • Leg aan de cliënt uit wat je gemeten hebt en wat dit betekent, zie voor afkapwaardes onderstaande tabel of de <u>Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td colspan="2" style="background-color: #e0e0e0;">Kinderen < 5 jaar / personen ≥ 5 jaar (normale immuniteit) bij BCO / bij gebruik van Siiltibcy (alle indicaties)</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;">Induratie < 5 mm</td> <td>Negatief</td> </tr> <tr> <td>Induratie ≥ 5 mm</td> <td>Handelen conform <u>Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u></td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="background-color: #e0e0e0;">Personen ≥ 5 jaar (normale immuniteit) met THT voor alle overige onderzoeken</td> </tr> <tr> <td>Induratie < 10 mm</td> <td>Negatief</td> </tr> <tr> <td>Induratie ≥ 10 mm</td> <td>Handelen conform <u>Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u></td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="background-color: #e0e0e0;">Personen met verminderde immuniteit</td> </tr> <tr> <td colspan="2">Vervolg in overleg met de arts conform <u>de Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u></td> </tr> </table> <p>Leg aan de cliënt de vervolgstappen uit. Geef eventueel <u>een folder over TBI</u> mee.</p>	Kinderen < 5 jaar / personen ≥ 5 jaar (normale immuniteit) bij BCO / bij gebruik van Siiltibcy (alle indicaties)		Induratie < 5 mm	Negatief	Induratie ≥ 5 mm	Handelen conform <u>Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u>	Personen ≥ 5 jaar (normale immuniteit) met THT voor alle overige onderzoeken		Induratie < 10 mm	Negatief	Induratie ≥ 10 mm	Handelen conform <u>Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u>	Personen met verminderde immuniteit		Vervolg in overleg met de arts conform <u>de Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u>	
Kinderen < 5 jaar / personen ≥ 5 jaar (normale immuniteit) bij BCO / bij gebruik van Siiltibcy (alle indicaties)																	
Induratie < 5 mm	Negatief																
Induratie ≥ 5 mm	Handelen conform <u>Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u>																
Personen ≥ 5 jaar (normale immuniteit) met THT voor alle overige onderzoeken																	
Induratie < 10 mm	Negatief																
Induratie ≥ 10 mm	Handelen conform <u>Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u>																
Personen met verminderde immuniteit																	
Vervolg in overleg met de arts conform <u>de Richtlijn Diagnostiek tuberculose-infectie (TBI)</u>																	
2.	Administreer de handeling volgens afdelingsafspraken.																

Verantwoording

Dit document betreft een update van het document 'Werkinstructie zetten en aflezen van een tuberculinehuidtest (THT)', van maart 2019.

Het document is opgesteld door Niesje Jansen, senior verpleegkundig consulenten/teamleider Team Nederland van KNCV Tuberculosefonds, met medewerking van Mijke Donné, verpleegkundig consulent KNCV Tuberculosefonds en Sophie Toumanian, arts tbc-bestrijding GGD Twente.

Document is vastgesteld in de CPT-vergadering van december 2025.

Gebruikte bronnen

- Richtlijn 'Diagnostiek tuberculose-infectie', mei 2025 , <https://www.rivm.nl/cpt/richtlijnen-diagnostiek/diagnose-tuberculose-infectie-tbi>
- Productinformatie Siiltibcy, https://www.geneesmiddeleninformatiebank.nl/ords/f?p=111:3::NEWEG:::P0_DOMAIN,P0_LANG,P3_RVG1:H,NL,13_1172
- Productinformatie Tuberculine PPD RT23 AJV, <https://www.geneesmiddeleninformatiebank.nl/nl/rvg17662>